

EESTI
A 無 O

SÕNUMI
TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi kuuleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 5(29) Mai 1990

Hind 50 kop.

ELADA TÄHENDAB TEGUTSEDA (Tegudejoogast, Bhagavadgītas)

Pühendu ainult tegudele, mitte kunagi aga viljadele!
Ärgu ajendagu sind tegude viljad! Kuid ära kiindu ka
tegevusetusse!

(II. 47.)

Ei jõua tegevusetuseni see, kes jätab teod tegemata. Ei
jõua täiuseni see, kes üksnes eraldub.

Sest keegi ei saa hetkegi olla tegevusetu. Loomujoonte
tõttu tehakse tegusid tahtmatult.

(III. 4—5.)

Tee vajalikke tegusid, sest tegevus on tegevusetusest
parem. Isegi keha liigutamine on tegevus.

(III. 8.)

Seepärast tee alati vajalikke tegusid, kuid ära kiindu!
Ülimasse jõuab vaid see isiksus, kes tegutseb
kiindumata.

(III. 19.)

Rumalad teevad tegusid kiindunult, teadja aga tehku
kiindumata, tehku maailmakõiksuse tarvis.

(III. 25.)

Vajalikest tegudest pole tarvis eralduda, niisugune
sõge loobumine on pime.

Kes kehapiinu kartes loobub tegudest ja mõtleb:
„Vaevarikas,“ see erutunult loobuja ei leia loobumise-
vilja.

„Vaja tegutseda,“ kes nõnda mõeldes teeb vajalikke
tegusid, loobudes nii kiindumustest kui viljadest,
selle loobumine on tõeline.

Loobunud, tõelisusse astunud, kahtlustest vaba tark ei
pelga vastumeelseid tegusid ega kiindu meeldi-
vaise.

Sest kehakandja ei saa kõigist tegudest täielikult
loobuda; kes aga on loobunud tegude viljadest, sellest
õeldakse — loobunu.

Soovimatu, soovitud, või segu mõlemast — kolmesugu-
ne tegude vili saab surma järel osaks sellele,
kes pole loobunud, kuid eraldunule ei saa osaks
mitte midagi.

(XVIII. 7—12.)

Teksti kohal hindude püha silp OM.

KAHEKSA PÄEVA HIINAS

Möödunud aasta detsembris korraldas Eesti Akadeemiline Orientaalselts Eesti-Hiina majanduskoostöökohtumise, kus osales ka Shanghai väliskaubanduse vahendufirma esindus. Muu hulgas külastas Shanghai delegatsioon siis Tartu Õlletehast, kellega sõlmiti koostööprotokoll. Selle aasta veebruari lõpus saabus Õlletehasele kutse Shanghai, et jätkata läbirääkimisi. 8. aprillil asuski neljaliikmeline delegatsioon — Õlletehase direktor hr. Heino Pallo, kommertsdirektor hr. Heino Anderson, karastus-

ge kallimates muusikakombainides. Rohkem on müügil digitaalplaate ja -plaadimängijaid. Põhiliselt on muusika aga kassetidel. (Edasiseks selgituseks: 1 rubla vastab ligikaudu 1 juanile, 1 dollar on umbes 4,5 juani, rublasid ja juane aga omavahel ei vahetata.) Niisiis läheb hiinlane helikassetipoodi, kus valik ulatub Beethovenist ja Wagnerist kuni maailma kuulsaimate popansamblieni, hiina oma muusikast rääkimata: kassetid on väga korraliku salvestusega; ta ostab 6—15 juanise kasseti, pistab selle 125 J

Beijing. Keisripalee.

jookide tsehhi vanemmeister hr. Mart Haldma ja allakirjutanu orientaalseltsist — Tartust teele Moskva poole, et seal ümber istuda Moskva—Beijing lennukile.

Ärasõit Moskvast läks viperusteta, lennuk tõusis õhku täpselt kell 23.15, nagu plaan ette näeb. Seitsme tunni pärast, umbes kell 11 kohaliku aja järgi (Beijingi ja Moskva ajavahe on viis tundi) puudutasid lennuki rattad maad Beijingi lennuväljal.

Beijingis ütles meile tere tulemast inglise keelt kõnelev kena hiinlanna, kelle Shanghai firma oli tellinud meid Beijingis saatma. Tundus, et haritud hiinlased kõnelevad enamasti inglise keelt, seavastu Shanghai majandusläbirääkimistel tuli meil rohkem vene keelt tarvitada. Meie saatjad olid enamasti vaba suhtlemisega daamid ja härrad, kes vahel ei kartnud avaldada oma tõelist arvamust ka valitseva olukorra kohta — oli tunda, et totalitaarse riigi paine võib seal peatselt taanduma hakata. Vähemalt äriilma tegelased on küllaltki vabameelse mõtteviisiga. Üpris hästi oldi kursis Baltikumi olukorraga, pidevalt esitati murelikke küsimusi Leedu kohta. Erandina jäi aga meelde üks Shanghai noormees, kelle ultrapunane meelsus takistas tal uskumast peaaegu kõike, mis me Eestist rääkisime, nii et lõpuks me enam ei üritanudki midagi seletada. Näiteks ei suutnud me talle selgeks teha, mis on tudengilaulu ja komso-molilaulu erinevus. Et me kõik olime laulumehed, siis tahtsid võõrustajad alata kuulda eesti laule; muidugi esitasime siis rahvalikku või rahvuslikku repertuaari, tavaliselt vastati meile hiina rahvalauluga. Meil oli kingituseks kaasas rohkesti heliplaate, see tekitas neis natuke hämmingut — tundub, et nende muusikatootstes on grammofonietapp vahele jäänud. Shanghaiis leidsime vaid ühe plaadipoe ja plaadimängija on vaid kõi-

maksvasse pleierisse, paneb klapid pähe ja kuulab omaette. Korterid on ju väikesed: on tavaline, et kolmeliikmeline pere elab 15-ruutmeetrisel köögi-ga korteris. Kuid sealgi on paarituhandjani värvi-teler, pesumasin ja mikrolaineahi. Hiina tööliste keskmine palk on 150 J kuus, ent kuna ta on väga usin, töötab kuus päeva nädalas ja puhkab aastas vaid ühe nädala, siis võib ta pea sama palju li-saks teenida. Haridus on kõrgelt väärtustatud ja palk sõltub suuresti haridustasemest. Palga suurusest hiinlane aga tavaliselt ei räägi, eriti siis, kui ta töötab ühisettevõttes mõne välisfirmaga. Viimast tuleb linnades väga tihti ette.

Ühisettevõtteid, eriti hotellinduse alal, võib kohata tõesti igal sammul. Eriti Beijingis oli palju kauni arhitektuurilise kujundusega kõrghotelle, mis kandsid „Hiltoni“, „Bellevue“, „Mansioni“ või mõne teise maailmakuulsala hotellifirma silti. Shanghaiis elasime hotellis „Dong Hu“, kus kahekohaline number maksis 180 J ööpäev. Sellised hotellid on varustatud kogu mõeldava teenindusega, kaasa arvatud ruumid ärinõupidamiseks ja kompuuterkeskus. Beijingis tuli meil öö veeta hotellis „Dong Fang“, mille fuajees sädeles ööpimeduses värviliste prožektoritega valgustatav purskaevude kaskaad. Öhtuti koju tulles ootasid tubades vaagnad apelsinide või banaanidega. Eraldi tuli maksta vaid külkapist võetavate karastusjookide eest. Selle võimaluse jätsime siiski kasutamata, nagunii olime külas karastusjookidefirmal ja head heledat õlut serveeriti iga söögikorra juurde. Parimad õllesordid nagu „Beijing“, „Five Stars“ ja „Tsing-tao“ olid 0,66-liitristes pudelites, purgi-õlut oli vähem.

Hiina kööki on viimasel ajal meigi ajakirjanduses nii kiidetud kui ka maha tehtud. Meie kõhedaõitu ootus ületas aga kõik ettekujutused — midagi nii

hõrku polnud me veel enne elus maitsta saanud. Keset ümmargust lauda asub ringlev plaat roogadega, seda sõr-mega ringi ajades saad enda ette kee-rata soovitud toidu. Oli võimalus proo-vida kõikvõimalikke maa- ja mereande, alates praetud varblastest ja lõpetades krevetidega. Kuigi kahvlid ja noad olid alati laual, loobusime õige pea neid kasutamast ja leidsime, et pulgad on mugavamad. Osa meist õppis nendega üsna osavalt sööma juba esimesel päe-val. Toidukord lõpeb supiga, mille sisu süüakse ära pulkadega ja vedelik portse-lanlusikaga peale. Liha, kala ja rohe-lise maitsegamma on väga mitmekesine, kuid mahe, peen ja puhas. Shanghaiis tuli meil võõrustajate rõõmuks söögilauas pidevalt kasutada kiitusesõnu „lo hao“ ja „lo lo hao“ — „väga hea“ ja „ülihea“. Lõpuks õppisime eristama nn. raskemat beijingi ja mahedamat shanghai kööki. Hiina köök on leidnud poolehoidu kogu tsiviliseeritud maailmas ja loodame, et ka meil võtab mõni teotaheline ette-võtte või kooperatiiv selle tulusa ette-võtmise oma südameasjaks. Meil neljal — tunnistat ausalt — oli enne proovimist teatavaid kõhklusid, ent nüüd oleme kõik hiina kokakunsti veendunud austajad. Vähem tähtis ei ole ka teenindus-kultuur. Üheski restoranis ei näe kel-nerit, kes põrnitseks külastajat üleoleva pilguga, või tegevusetult letil kõhutavat baarmeni. Restorani personal on harili-kult seinä ääres reas (mitte tagaruumis suitsu tegemas) ja silmitseb tähelepane-likult saali. Aeg-ajalt kiirustab teenindaja oma laua juurde ja vahetab taldrikuid, valab täis pooleni joodud õlle- või li-monaadiklaasi, vähe sellest — pärast seltskonna lahkumist vahetatakse ka laud-lina. Põhimõtet „teenindaja on kliendi jaoks“, mitte vastupidi, tuleb meil, kes me tahame kuuluda Lääne maailma, veel usinasti õppida. Hiinas on see enesest-mõistetav.

Ametlikud banketid algavad Hiinas tavaliselt kell kuus õhtul ja kestavad maksimaalselt kaks tundi. Tähtsamad kü-lalised istuvad peoperemehe kummalgi käel, kes oma käega neile esimesed palad taldrikule tõstab. Kõnesid ei peeta palju, vahetatakse vaid põhitooste. Alko-holiga ei liialdata. Tooste tõstetakse kas hea valge veini või riisiviinaga. Käitumine on vaba ja seejuures väga korrektne. Banketi taset ei määra ser-veeritud roogade arv (10—15), vaid vastuvõtu andja amet, toimumise koht ja teenindajate arv. Võib juhtuda, et iga osavõtja selja taga seisab kelner. Piduli-ku õhtustõhtu lõpul vahetatakse kingi-tusi.

Meie põhivastuvõtjaks Hiinas oli väliskaubandusfirma Shanghai Trade Barter Company, kes viis delegatsiooni läbi-rääkimisteks kokku Shen Mei karastus-joogiettevõttega. See on Coca-Cola tütar-firma ja tegutseb ühisettevõtteana. Meile tutvustati sisseseadet, mis on täiesti maailmatasemel. Nägime kogu tootmis-tüklit plastpudelite valmistamisest valmis-toodangu pakkimiseni. Tehase sortiment ei ole väga suur — viis-kuus nime-tust karastusjooke — kuid toodang on kõrgekvaliteediline. Jooke villitakse kas 0,2-liitristesse klaas- või 1,25-liitristesse plastpudelitesse. Viimati nimetatud pakendis turustatavad apelsini-, sidruni-, mango-, virsiku-, liitši- ja maasikajoogid, samuti pepsi, fanta ja koola maksavad kaup-lustes 6—10 J. Iseäranis meeldis meile liitš, Lõuna-Hiina puuvili, millest valmis-tatud karastusjooki saab kasutada suure-pärase alkoholi lahendajana. Joogis kasu-tatakse minimaalselt suhkrut, magususe annavad enamasti looduslikud magusained. Küllalt hea vastuvõtu osaliseks said ka

Tartu Õlletehase poolt kaasa võetud karastusjooginäidised. Neli päeva kestnud pingsate läbirääkimiste käigus arutati läbi mitmeid koostööv variante. Tartu Õlletehas suhtus läbirääkimistesse perspektiivtundega, pidades esmatähtsaks nüüdisaegse seadmestuse ja tehnoloogia omandamist, samuti mõne enammeldinud karastusjoogikontsentraadi ostmist. Põhimõttelisele kokkuleppele jõuti ka tasumisküsimustes. Lõpptulemusena kirjutati alla koostöölepingule, millega jäid rahule mõlemad pooled. Võib arvata, et leping hakkab praktilisi tulemusi andma juba peatselt pärast hiina spetsialistide vastukülaskäiku. Hiina poolel tundub koostöö edendamiseks Läänemere ääres tõsi taga olevat, nii et loodetavasti saame siin Eestis Shen Mei ettevõtte kontsentraadi valmistatud Tartu Õlletehase ja nende „Chivalry“ firmamärkidega karastusjooke maitsta juba lähitulevikus.

Läbirääkimiste toon on väga asjalik, venitamist ei olnud. Kui tekib praktilisi laadi küsimusi, olgu siis tehnoloogilisi või juriidilisi, kutsutakse kohe kohale asjatundja, kes annab ammen-dava vastuse. Kõrvalruumis valmisid kompuutril karmesti teksti vahevariandid, mille kasutamine kergendas tublisti tööd. Oluliselt aitas läbirääkimisi kiirendada ka sümpaatne vilunud naistõlk, kes oli probleemidega igati kursis ja oskas leida vajaliku tõlkevaste ka väga erialastele terminitele. Leping kirjutati alla väga pidulikus õhkkonnas Shanghai linna ja vahenduskompanii kõrgete ametikandjate juuresolekul. Tseremoonia lindistati ka Shanghai televisiooni paeauudiste saate jaoks.

Kuna viibisime Hiinas valuutavaba vahetuse korras, siis saime pariteetsetel alustel ka mõnevõrra taskuraha. Kulutasime seda meenetele ja tegime tutvust linnaga. Shanghai on elanike arvult teine linn maailmas, jäädes maha vaid Ciudad de Mexicost. 20 miljoni elanikuga linnas on 12 miljonit jalgratast, see ongi hiinlase põhiline liiklusvahend. Jalgratas maksab 250 J ja tundub olevat tehniliselt väga korralik sõiduriist. Tööpäev algab kell pool üheksa ja lõpeb pool kuus. Tiptundidel on linnas jalgrataste meri, nende vahel laveerivad autod ja mikrobusid, loomulikult ei puudu ka ühiskondlik transport. Autosid on vähe, sest nad on väga kallid, kõige vähem 40—50 tuhat jüani. Nõukogude autosid kohtab väga harva, needki „Volgad“. Eraautosid peaaegu ei ole, on kas üürisõidukid, ametiautod või taksod. Keeruliste liiklusolude tõttu on autojuhtide palgad kõrged. Meie kasutada olnud „Toyota“ mikrobusi juht saatis korda lausa kunstsõidu imesid, et jalgrataste vahel võimalikult kiiresti edasi pääseda. Jalakäija aga võib üpris rahu-likult tänavat ületada — kui ta ei tee äkilisi liigutusi ja säilitab rahu — jalgrattur teab ise, kuidas sind ohustamata sõita.

Kui Beijing on moodne, euroopaliku moega linn, kus on väga palju kõrghooneid, siis Shanghai taevast lõhestavad üsna harvad pilvelõhkujanõelad. Põhilselt on seal kolme- kuni seitsmekorruselised majad. Tänavääred on kauplusi täis, lausa üks teises kinni, müüjad viisakalt möödakäijaid ostma kutsumas. Kuigi inimesi on tohutult palju, ei tungle ega tõukle keegi, kõik on kombekad ja annavad teistele teed. Meeste rõivastus on lihtne, tagasihoidlik, aga so- liidselt euroopalik — ülikond, lips, valge päevasärk. Naised eelistavad pükskostüümi või siis heledat tikanditega pluusi ja tumedat seelikut ning teravakonsalisi kingi. Nõndamoodi sõidetakse ka jalgrattaga. Noorte rõivastus on tuttav meie tänavapildist — teksasülikond, tuulepluus, tossud. Valgeid sokke kantakse muide massiliselt, isegi ärimaailma esindajad ei karda, et neid võidakse seepärast ebaedukaks pi-

dada. Tundub, et seal on see kombeks mitte niivõrd moe, kuivõrd puhtuse pä-rast. Teksaülikonna võib kaubamajas kätte saada 60, valged spordijalatsid 40, korraliku ülikonna 200—300, siidlipsu 15—20, kingad 40—50 jüani eest. Suuremat kasvu eurooplasel on aga raske midagi endale osta, sest suurim üldlevinud ülikonnanumber 50 ja jalatsinumber 43 on ikkagi meile harjumuspärasest mõnevõrra väiksem. Turistide kauplustes on ka suuremaid numbraid, kuid 3—4 korda kallima hinnaga. Olgu veel ära toodud mõne kauba hinnad: stereokom-bainid algavad 1200, personaalarvutid 8000, raamatud 10, siidkanga meeter 20—30 jüanist. Vaakumtermos maksab 50, korralik lauvärvide komplekt 40—50 jüani või rohkem. Kuigi peened parfüümid on väga kallid, võib näiteks hea lõhna-list kõlbi vett „Baron“ osta ka 6—7 jüani eest. Kõvas pakendis hiina sigaretid maksavad 2,5—3 jüani, purk „Shang-hai“ õlut 2 jüani. Muidugi ei jätnud me „rüüstamata“ postkaartide müügilau-du — igast vaatamisväärsusest tuli ometi midagi 1—2 jüani eest mälestuseks kaasa osta. Meie slaidifilmivarud olid piiratud ja 12—15 jüanise filmi ostmist tuli alati tõsiselt kaaluda. Välimuselt võrra-tud ja hinnalt üsna talutavad olid aga kõikvõimaliku portselanvaasikesed, kujuke-sed, lehvikud ja muu selline puidi-padi.

Ilmadega meil vedas. Hiinlased rääki-sid, et aprill ja oktoober on kõige ilusamad kuud. Beijingis oli sama soe kui Eestiski — meil oli ju ebahari-likult mõnus aprillikuu. Shanghai oli veidi soojem ja niiskem, kuid igati talutav. Puud olid äsja lehte läinud ja kõikjal õitsesid roosad, valged ja lillad magnooliad. Seepärast oli väga kaunis ringi jalutada nii Beijingis keisrilossi pargis, Taevatemplis, Shanghai Yu Yuani aedades ning Suzhou muistses templite-linnas. Vanaaegse arhitektuuri, kivik-taimlate, lõvi- ja draakonikujude lumma on sõnades võimatu edasi anda. Keisri-losi luksuslike vastuvõtusaalide ja pavil-

Ei jõudnud ainult Suurele Müürile, kuigi see ei ole Beijingist eriti kaugel. Aga vapustava pildi jättis ta isegi lennuki-aknast.

Hiina on väga ilus ja puhas maa, nende põllud on hästi haritud; taas on korda tehtud sotsiaalsetes kataklüsmides omal ajal kannatada saanud mälestus-märgid. Hiinlased on viisakas ja sõb-ralik rahvas, haritud rahvana on nad avatud ja maailmale vastuvõtlikud. Nende majanduspoliitika on kümne aastaga suuri edusamme teinud ja rahva elatustase igati tõusuteel. Selles on tähtis osa ka nende töökusel ja vähenõudlikkusel, samuti oma iidse kultuuri sügaval tunnetusel ja järjepidevuse katkematusel. Nad hoolitsevad nii vaimu kui keha eest — pii-sab, kui vaadata hommikuti, kuidas kõik-jal, nii õuedes kui ka lamedatel katustel tehakse sujuvaid võimlemishar-jutusi. Kõrgel tasemel on nende arsti-teadus, mis toetub esmajoones traditsioo-nielsele rahvameditsiinile ja ravimtaime-dele. Ei jätnud meiega ostmata kenas pakendis ingliskeelse õpetusega ženženni-pakikest. Üliväga hinnatud on korrekt-sus ja kellaajaline täpsus asjaajamisel.

Kõigest hoolimata ei jäänud märkamata, et tegemist on siiski totalitaarse riigiga. Taevase Rahu väljak oli küll lilleõites ja lapsed lennutasid seal mitme-värvilisi lohesid, kuid lossiväravalt vaatas vastu esimees Mao portree, mille kohal levis hiiglasuur punane lipp. Kuigi seal jalutas vaid paar valgetes kinnastes politseinikku, käitusid täiskasvanud jaluta-jad väga vaoshoitult ja giid ei saanud jätta pisarais silmil vaikselt jutustamata sellest õudusest, mis rullus sealt üle suvepäeval vähem kui aasta tagasi. Sõdureid oli linnatänavail näha väga vähe, kuid seda enam torkasid silma neid saatvad kartlikud pilgud. Korduvalt võrreldi Maod Staliniga, rahulolematuse keskvalitsusega on üldlevinud. Mitmed märgid näitasid, et valitseb vaikus enne tormi ja et ka Hiina poliitilist korda ootavad ees suured muudatused.

Beijing. Taevatempl.

jonidega tutvumisel kulus pool päeva täiesti märkamatu. Kaugel kodumaast oli võimalus ütelda mõttes palvesõnu nii Suzhou Viiesaja Buddha templis kui ka Beijingi konfutsianistlikus Taevatemplis. Võrattu mulje jättis Suzhou Tiigritorn, silme ees võttis kirjuks 500 Buddha kuju kullast säteandavina hämarates galeriides; südantkosutav oli jälgida puhka-vaid inimesi Taevatempli aedades — kes õppis flöödi saatel tantsu, kes mängis kaarte, kes sügas hiiglasuure igivana plataani tüve najal rituaalselt selga.

Ja ikkagi on Hiina muinasjutuline maa. Ka majanduslikult on ta meile võimas partner, tõeline tulevikupartner. Orientaal-selts oli selles varemgi veendunud. Ka Tartu Õlletehas on selles veendunud. Meil oli tore ja üksmeelne seltskond. Me tegime seal tublisti tööd ja saime palju rikkamaks maailma tundmaõppimise mõttes. Soovitame selliseid töö- ja tut-vumisreise teistele Eesti ettevõtetele. Orientaalselt võib aidata koostöösidemete vahendamisel.

TARMO KULMAR

Pole kahtlust, et religioon ja teadus on kaks täiesti erinevat asja. Mõned teadlased arvavad, et need pole üksnes erinevad, vaid teineteisele vastanduvad. Mina aga arvan, et tegelikult ei erine teadus ja religioon, kui neid põhjalikumalt uurida, üksteisest kuigi palju.

Üldiselt võib öelda, et teadusel on objektiivne, religioonil aga subjektiivne lähenemisviis. Mõlemad püüavad mõista inimese ja tema keskkonna saladust. Praktilisest küljest vaadatuna taotlevad mõlemad inimese hüvangu. Kui teil on probleeme riietuse, peavarju, tervise või elutingimustega, pöördu teaduse poole, kui te aga püüate täiustada oma kõlbelist palet, pöördu religiooni poole. Näiteks siis, kui tahate teada, kuidas parandada suhteid naabritega, kuidas olla rahulik ja õnnelik, kuidas kasvada sissepoole, mitte väljapoole, kuidas saada täiuslikuks inimeseks. Teadus tugineb hästi järeleproovitud andmetele. Teaduses pole midagi spekulatiivset. Ta tugineb kindlatele, alati tõestatavatele faktidele. Katseid, mis viivad

et inimeses uinub lõpmatu vägi. Inimene peaks saama sellest teadlikuks ja mõtlema, kuidas seda kasutada enda kasuks ja arenguks. Religioon püüab seda teha. Kui üks inimene on teisest üle, siis ainult sellepärast, et ta kasutab oma väge paremini kui teine. Religioon väidab, et inimene võib kasvada lõpmatuks, kuid mitte füüsiliselt, vaid vaimselt ja kõlbeliselt. Ta võib ka füüsiliselt rohkem kasvada, kuid selline kasvamine ei rahulda inimest, kui sellega ei kaasne kõlbeline kasvamine. Teoreetiliselt on meil samasugused võimalused nagu Shakespeare'il ja Einsteinil või Buddha ja Kristusel. Me erinevame neist vaid taseme poolest.

Religioon tegeleb inimese sisemise kasvamisega, kasvamisega eetilises ja vaimses mõttes. Religioonis on elu eesmärk olla täiuslik. Kui inimene õpib ennast tundma, leiab ta, et ta pole ainult keha ja meel, vaid ka vaim — miski, mida ei saa täpselt määratleda, miski, mis on tema olemise tõeline tuum, tema tõeline ise —

ma olen hajameelne, võite mind hüüda, aga ma ei kuule, te võite seista minu ees, kuid ma ei näe teid. Kui mu keha ja meel toimivad normaalselt, miks ma siis ikkagi ei näe ega kuule teid? Ilmselt on midagi sealpool meelt, mis on minu organitest eemaldunud niivõrd, et nood ei suuda tajuda häält ja kujusid minu vahetus läheduses. Vedaanta ütleb, et see on *ise*, mis eemaldus minu tundeorganitest nii, et need on muutunud kasutuks. Seda iset nimetab teadus teadvuseks (sanskriti keeles CHAITANYA) ja seda kutsutaksegi „minaks“. Seda tuntake ka kui vaimu või hinge. *Ise* on meie olemise põhituum. *Ise* on olemas, kuid mitte eksistentsist eraldi, olemisel ja oleval ei saa olla kaht eraldi olemisviisi. *Ise* on ka teadvus, mis annab organitele tajuvõime. *Ise* on ka ANANDA, mis annab võime tunda rõõmu. Meie olemise põhituum — *ise* — on seega SAT, mis tähendab olemasolu, CHIT, mis tähendab teadvust ja ANANDA,

SWAMI LOKESWARANANDA

Teadus ja religioon

teaduslike teadmiseni, saab korraldada, see tähendab, et teaduslikud teadmised pole mõne privileeeritud isiku, vaid kõigi nende omadus, kes suudavad täita vajalikke tingimusi. Teaduses ei ole midagi varjatut. Tõde, mida ta ilmutab, on sama selge kui hele päevavalgus. Usul pole teaduses kohta. Teadus ei tunnista mingit üleloomulikku väge ega isikut, kes kontrolliks inimese või universumi saatust. Teadus usub ainult mõistust ja silmanähtavaid fakte.

Kuid mis on religioon? See on samuti teadus, põhimõtteliselt sama täpsusastme karakteristikute, meetodite ja tulemustega. Võib-olla on religioon tegelikult rangem ja nõudlikumgi. Nagu teaduski, on ta vähemalt teatud maani selge kui päevavalgus. Sealt edasi on aga ilmselt tarvis varjatut, sest keegi ei taha, et tungitaks sisse tema eraellu. Religioon on oma olemuselt isiklik; midagi, mida tehakse oma meele, ja loomulikult häbenetakse jagada oma mõtteid ja tundeid teistega. Kuid religiooni põhimõtted on siiski lihtsad ja selged, ning seal, kus nad on olemas, pole midagi varjata. Sellest võib rääkida ükskõik kellega. Enamikul religioonidel on ühed ja samad sihid ning objektid, ühed ja samad meetodid ning tulemused, mis kehtivad kõikjal ja alati. Siin pole midagi varjata. Kui religioonis peaks midagi varjama, võib tekkida kahtlus, et midagi on siin valesti. Kõrgeim religioon on aga teistsugune: ta on sealpool mõistust. Seda, mida näeb või tunneb müstik, ei saa näidata, sest tema ise ongi selle paikapidavuse tõendus. Religioon on eeskätt teadus iseenda kohta. Ta püüab tungida inimese enda loomusesse, vastata küsimustele: Kes ma olen? Millised on mu suhted keskkonnaga ja ligimestega? Kes juhib mu saatust? Kuidas saan ma hakkama eksistustega, mille pärast pean kunagi palju hiljem kannatama? Nende küsimustega puutume me kõik varem või hiljem kokku. Religioon püüab vastata neile ja teistele samalaadsetele küsimustele. Samuti püüab ta anda elule mõtet ja sihti. Mis on elu siht? Religioonis on elu siht kasvada, areneda, sanskriti keeles ABHYUDAYA. Kas siin mõeldakse füüsilist arengut, füüsilist kasvamist? Jah, algul on tegemist füüsilise ja materiaalse arenguga, kuid inimene märkab peagi, et sellest üksi on vähe. Inimese keha ja meel on üksteisest lahutamatud. Peagi ta leiab, et vaimne areng on sama vajalik kui füüsiline areng. Samuti leiab ta, et edu sõltub pigem tema meelest kui kehast. Seepärast rõhutab religioon rohkem vaimset kui füüsilist arengut. Hinduism ja võib-olla ka teised religioonid väidavad,

keha ja meel on ainult selle tööriistad. Kuidas me teame, et on olemas selline asi nagu *ise*, mis on eraldi kehast ja meelest? Vedaanta ütleb selle kohta nõnda: Kui sa oled ärkvel, toimib *ise* sinu keha ja meele kaudu, mis tähendab, et sul on nii keha kui ka meel. Kuid kas meel on lahus kehast? Jah, sest kui sa magad, näed unes, et lähed kuhugi, sõõd, jooksed, ajad sõpradega juttu jne. Kuid tegelikult sa ju ei tee midagi sellist, sest sa magad kogu aeg oma voodis — füüsiliselt sa puhkad üleni. Su unenäod on kõik meele loodud, mis tõestab, et meel võib toimida kehast sõltumatult. Nii nagu meil on ärkveloleku ja unenäo seisund, on meil ka sügava une seisund, kus me magame ilma igasuguste unenäguvõtetega. Kui me ärkame sellest seisundist, ei suuda me kohe taibata, kus me oleme ja missugune päeva-aeg parajasti on. Just nagu oleksime olnud mõni aeg surunud ja nüüd uuesti ellu ärkanud. Sellises seisundis on meie keha ja meel mõlemad kustunud, igatahes nad ei toimi. Kui meie keha ja meel on ajutiselt kustunud, mis siis sunnib meid uuesti ellu ärkama? Vedaanta vastab — *ise*! *Ise* on kõiki neid kolme seisundit — ärkvelolekut, unenägu ja sügavat und — ühendav lül. Selge, et *ise* on sealpool keha ja meelt, ta on tõeline korraldaja ja juhtiv võim inimestervikus. Inimene ongi *ise*, keha ja meel on vaid vahendid, mida ta kasutab.

Kahtlemata on *ise* tabamatu, kuid tema olemasolu võib tunda. Püüdkem mõista *ise* olemust. Meil kõigil on olemas „mina“-tunne. Me ütleme, et „ma sõön“, „ma joon“, „ma näen“, „ma töotan“ jne. „Minasus“, ientsustunne, on olemas meil kõigil. Isegi putukal on oma „mina“. Sellepärast ta vastabki samaga, kui talle haiget teha. Aga kes on see „mina“? Kas keha või meel? Kui see on keha, miks ma siis surununa ei vasta, kui mind hüütakse? Miks ma surununa vastu ei hakka, kui mind torgatakse? Kas ma tunnen surununa valu? Kas ma pahandan, kui mind solvatakse? Miks ma ei tee seda? Mis mul surununa puudu on? Te ülete, et olen kaotanud elu. Aga mis on elu? Teadvus? Raske on määratleda elu. Teadvus on kindlasti üks tema tunnuseid, vähemalt inimese puhul. See võimaldab tunda muret ja rõõmu keha ja meele kaudu. Ilma teadvuseta ei tunne keha ja meel midagi. Inimene võib surra täie tervise juures, nii et kõik tema organid on terved, kuid ta ei tunne siis enam midagi. Tahan juhtida teie tähelepanu ühele üldtuntud kogemusele: kui

mis tähendab rõõmu. Need kolm ei ole *ise* omadused. Olemine ja olev, teadvus ja teadvuse kandja, õndsus ja õndsuse tundja ei ole üksteisest eraldi, nad on üks. Olemasolu, teadvus ja õndsus ongi *ise* loomus. Koos nad moodustavadki *ise*. Aga mis on siis vaev? Mõnikord ju tunneme ka vaeva. Ons vaev midagi omaette? Ei, see on vaid rõõmu puudumine, nagu pimedus pole midagi muud kui valguse puudumine. Mõni võib ikkagi kahelda *ise* olemasolus. Ta võib väita, et *ise* pole midagi muud kui meel või meele laiendus, et teadvus on sama, mis meel. Kuid hindud näevad asja nii, et *ise* on sõltumatu kehast ja meelest. Ta toimib nende kaudu, ta kasutab neid, kuid võib toimida ka neist sõltumatult. Nõnda nähakse asju ka teistes religioonides. Igas religioonis, igal maal ja igal ajal on olnud müstikuid. Need inimesed elavad tasandil, millele tundeorganitega ligi ei pääse. Parema sõna puudumisel nimetatakse seda taset tavaliselt transsendentaalseks. Väga tähelepanuväärne, et kõigil müstikutel on sarnaseid kogemusi. Nad räägivad, et on näinud nägemusi, neid on täitnud rõõmuvaling või üleujutanud valgusemeri jne. Nende kogemused on üleemeelised, st. sõltumatud tundeorganitest. Nad taipavad tõde otse, mitte meelte kaudu nagu meie. Tundeorganite mõjul on meie nägemused segase värvinguga. Ons siin tegemist üleemeelise tasemega? Jah, hindude arvates on *ise* sel tasemel vahetus kontaktis tõelisega sealpool paistvat maailma, mida me näeme enda ümber, ning taipab tõde vahetult. Hindude arvates on teadmine meie sees. See on meie oma *ise*. Nagu valgus paistab läbi uste ja akende, ilmutab sisemine teadmine ennast läbi meie tundeorganite, läbi meie keha ja meele. Üleemeelisel tasandil ühinevad nägija ja nähtav teineteisega, subjekt ja objekt saavad üheks. See ei ole absurd. Kas ma siis pole osa oma keskkonnast või pole ma tehtud samast aineksest mis keskkondki, kus ma elan? Kui me vaatame ringi, näeme üksnes fassaadi, asjade pealispinda; me ei näe selle taga tegelikust. Vaid siis, kui me suudame ületada oma meelelised piirid, tõusta üleemeelisele tasandile, võime näha tegelikku *ise*t, kõigi asjade põhituuma. Sellelt seisukohalt näeb *ise* ennast kui kõigi asjade ja olendite *ise*t, näeb seda ainsa tegelikkusena. Ta leiab, et erinevused, mida ta nii kaua on näinud, ei ole tegelikud. Erinevuste taga on ühtsus, mis on kõikide asjade, kõikide olendite põhituum. (Järgneb)

Seletusi IV raamatu I ja II peatüki mõistmiseks

I. 6—7 on loetletud mitmeid taimi, mille eestikeelsed nimetused tuli mugandada sanskritikeelsetest. Siin pole mõtet nende ladinakeelseid nimetusi tuua, meil need nagunii ei kasva. I. 31. Seisundilt võrdsed on naised, kes pärinevad samast seisusest. I. 42, 52 Jumal on loomulikult konkreetne jumalus (Višnu, Šiva jne.), kes on ühel või teisel põhjusel saanud ühe või teise perekonna kaitsejumalaks. I. 54. Dharma, artha ja kaama kohta vt. „Sissejuhatust“ ja esimesi peatükke. II peatükk käsitleb olukorda polügaamses perekonnas ja vaatleb seda perekonna erinevate liikmete seisukohalt. India tingimustes olid need siiski erandlikud ja neid võisid endale lubada vaid raadžad või väga rikkad kaupmehed. Abiellu astumise viis võis iga naisega olla erinev ja nagu eelviimasest paragrahvist selgub, võisid haaremisses kuuluda ka „ajutised“ naised, nagu näiteks endised lesknaised või siis lõbunaised. Nagu peatükki lugedes näeme, nõuab polügaamses perekonnas elamine küllalt head psühholoogilist taipu ja oskust konkreetsetes situatsioonides käituda. § 35 kirjeldab olukorda perekonnas, kus võib olla nii kaks, kui ka mitu naist. II. 42. Seepärast on siin mõningane erinevus — erinevus Bābhrajā seisukohast (vt. II. 40.). II. 43. Sida — s. t. enda vaba tahe ja kiindumuse aste. II. 53. Kuuskümmend neli kunsti ehk teadmist — vt. I raamatu III peatükk. II. 79. Kõige tähtsamates ruumides elavad peanaised, edasi uuestiabiellunud, edasi lõbunaised ja näitlejannad.

V RAAMAT

Teise mehe naine

I peatükk

Naise ja mehe iseloomud. Tagasilükkamise põhjused. Naiste lemmikud. Kergeltvõetavad naised

§ 40. Naise ja mehe iseloomud.

1. Teise mehe naisele lähenemise põhjustest on siin juba räägitud.
2. Kuid sealjuures tuleb endale algusest peale selgeks teha, kas naine on kättesaadav või kas teda üldse tasub kätte saada, kas see on ohutu, mida see pakub kaugemas perspektiivis ja mis käitumisviis selleks tuleks valida.
3. Kui mees on jõudnud äratundmiseni, et tema kirg kerkib aste-astmelt kõrgemale, siis mingi ta oma ihule kahju tegemise vältimiseks pealegi teise mehe naise juurde.
4. Kirel on kümme astet.
5. Nende tunnusteks on: silmarõõm, kiindumus, kujutus, unepuudus, kõhnumine, välisilma unustamine, häbitunde kaotamine, joovastus, arutus, surm.
6. Sealjuures tuleb naise hoiaku ja välimuse põhjal kindlaks teha tema iseloom, usaldatavus, puhtus, kättesaadavus ja paindlikkus — nii on soovitanud Õpetajad.
7. Vätsjajana aga on arvamusel, et naiste mõistmiseks on vaja tähele panna ka liigutusi ja näoilmeid, sest hoiak ja välimus võivad eksitada.
8. Gonikāputra on öelnud: kui naine näeb meeldivat meest, siis tekib temas iha, ja iha tekib ka mehes, kui ta näeb meeldivat naist, kuid hoolimata sellest ei tarvitse mitte midagi juhtuda.
9. Siiski naised erinevad mehest ühes.

10. Naine, kui ihkab meest, ei pööra tähelepanu, kas nende suhe vastab dharmale või mitte. Kui ta vahekorda ei astu, siis vaid tulemusi arvestades.

11. Naine, keda mees ründab, tõmbub loomupäraselt tagasi, isegi kui ihaldab teda.

12. Et asi õnnestuks, on naist vaja korduvalt rünnata.

13. Dharmat jälgiv ja õilsalt käituv mees aga tõmbub tagasi isegi siis, kui on kire võimuses.

14. Kui niisugust meest võrgutab naine, siis ei tule sellel midagi välja.

15. Mees võib naist rünnata ilma erilise põhjuseta ja seepärast teine kord ta enam ründama ei hakka. Kui ta niimoodi edu on saavutanud, siis muutub ta kohe ükskõikseks.

16. Mees põlgab kergelt kättesaadavat naist, raskelt kättesaadavat aga ihaldab. See on üldine arvamus.

§ 41. Tagasilükkamise põhjused.

17. Naine võib mehe tagasi lükata mitmel põhjusel. Nendeks on:

18. Kiindumus oma mehesse.

19. Oma laste peale mõtlemine.

20. Eakus.

21. Masendus kannatustest.

22. Olukord, kus tal ei ole võimalik perekonnaliikmete silme alt pääseda.

23. Nördimus: „Ta arvab minust kindlasti halvasti, et mind enda juurde meelitab.“

24. Segadus: „Ma ei saa temast aru.“

25. Perspektiivitus: „Ta läheb nagunii ära ja seob end teisega.“

26. Kahtlus: „Ta ei varja teiste ees oma näoilmet.“

27. Arvamus: „Ta on oma loomuse sõpradele avanud.“

28. Kahtlus: „Ta ründab mind madalal eesmärgil.“

29. Kartus: „Ta on nii tähtis isik.“

30. Gaselli kartus: „Ta on hirmus tuline või hirmus tugev.“

31. Häbi: „Ta on härrasmees ja tunneb kõiki kunste.“

32. Häbi: „Mul on temaga ju nii kaua sõbralikud suhted olnud.“

33. Rahulolematus: „Ta ei arvesta aega ega kohta.“

34. Üleolekutunne: „Ta on nii tühine.“

35. Põlgus: „Kuigi ma olen teda julgustanud, ta ei saa ikka aru.“

36. Elevandi arvamus: „Ta on vist jännes ja väeti.“

37. Kaastunne: „Minu läbi ei tohi talle küll midagi halba juhtuda.“

38. Jätkus, et äkki leiab tema kehal mingeid vigasid.

39. Hirm: „Kui sellest teada saadakse, siis ajavad omaksed mu enda juurest ära.“

40. Lugupidamatus: „Ta on nii vana.“

41. Kahtlus: „Ta proovib mind mu abikaasa palvel.“

42. Dharma järgimine.

43. Mees tehku kindlaks, mis põhjusega on tegemist, ja püüdku see kohe kõrvaldada.

44. Õilsusest tingitud põhjused on kõrvaldatavad kirglikkuse suurendamisega.

45. Võimetuse oletamisest tingitud põhjused on kõrvaldatavad kindla abivahendi ja tee näitamisega.

46. Lugupidamatusest tingitud põhjused on kõrvaldatavad usaldusväärse käitumisega.

47. Üleolekust tingitud põhjused on kõrvaldatavad erilise väärikuse ja suurte kogemuste näitamisega.

48. Alaväärtuslikkusest tingitud põhjused on kõrvaldatavad aupaklikkuse näitamisega.

49. Hirmuga seotud põhjused on kõrvaldatavad usalduse äratamisega.

§ 42. Naiste lemmikud.

50. Naise juures on edu mehel,
- a) kes tunneb „Kaamasuutrat“,
 - b) kes oskab rääkida huvitavatest juhtumustest,
 - c) kes on olnud temaga tuttav lapsepõlvest peale,
 - d) kes on õitsvas noorukieas,
 - e) kes on mängude ja muu tegevusega võitnud tema usalduse,
 - f) kes on alati teenistusvalmis,
 - g) kes oskab meelitavalt kõnelda,
 - h) kes oskab meeldivalt käituda,
 - i) kes on varem toiminud kellegi teise juures sõnumiviijana,
 - j) kes tunneb tema nõrkusi,
 - k) keda ihaldab kõrgema positsiooniga naine,
 - l) kes on heades suhetes tema sõbratariga,
 - m) kellest arvatakse, et ta on hea inimene,
 - n) kes on temaga üheskoos üles kasvanud,
 - o) kes on tema naabrimees ja keda ta ihaldab,
 - p) kes on teener, keda ta ihaldab,
 - q) kes on tema amme tütre abikaasa,
 - r) kes on tema uus väimees,
 - s) kes käib tihti vaatamängudel ja parkides,
 - š) kes on tuline nagu pull,
 - z) kes on hulljulge,
 - ž) kes on kangelase loomusega,
 - t) kes ületab tema abikaasa teadmiste, välimuse, iseloomu ja nautimisvõime poolest,
 - u) kes rõivastub ja elab suursuguselt.

§ 43. Kergeltvõidetavad naised.

51. Nagu oma võimalusi, nii peaks mees uurima ka seda, kas naine on kergeltvõidetav.
52. Rünnates saab kergelt kätte naise,
- a) kes seisab tihti ukse peal,
 - b) kes heidab rõdu pealt pilke teele,
 - c) kes käib ilusa naabri juures juttu lobisemas,
 - d) kes pidevalt ümberringi pilke heidab,
 - e) kes pilgu kõrvale pöörab, kui teda silmitsetakse,
 - f) kelle kõrvalnaised on ilma põhjuseta alla surunud,
 - g) kes oma abikaasat vihkab,
 - h) keda tema abikaasa vihkab,
 - i) kes ei oska loobuda,
 - j) kellel ei ole lapsi,
 - k) kes pidevalt omaste juures on elanud,
 - l) kelle lapsed on surnud,
 - m) kes otsib seltskonda,
 - n) kes otsib armastust,
 - o) kelle meheks on näitleja,
 - p) kes on noor lesk,
 - q) kes on vaene, aga ihkab naudinguid,
 - r) kes on oma mehel kõige vanem ja kellel on palju mehevendi,
 - s) kes endast palju arvab ja kelle mees on tühine,
 - š) kes on uhke oma tarkuse üle ja nõrдинud oma mehe rumaluse, tühisuse või apluse pärast,
 - z) kellele tüdrukupõlves suure vaevaga peigmees leiti, kuid keda siiski naiseks ei võetud, nüüd aga uuesti välja pakutakse,
 - ž) kes on ründajaga võrdne olekult, mõistusel, iseloomult, arukuselt ja käitumisviisilt,
 - t) kes loomult ründaja poole hoiab,
 - u) keda peetakse halvaks, kuigi selleks pole põhjust,

- v) keda sama kaunid naised alla suruvad,
- w) kelle mees on reisile läinud,
- õ) kelle mees on kadekops,
- ä) kelle mees on räpakas,
- ö) kelle mees on tšokša,
- ü) kelle mees on eunuhh,
- x) kelle mees on pikatoimeline,
- y) kelle mees on naiselik,
- aa) kelle mees on küürakas,
- bb) kelle mees on kääbus,
- cc) kelle mees on inetu,
- dd) kelle mees on kullassepp,
- ee) kelle mees on matslik,
- ff) kelle mees lehkab,
- gg) kelle mees on haige,
- hh) kelle mees on rauk.

53. Selle kohta on kaks salmi:

Kui iha tärkab loomusest,
teod teda aiva toetavad
ja mõistus ohud kõrvaldab,
siis iha kestab püsivalt.

54. Mees naiste seas on edukas,
kui tunneb oma väärtusi
ning ületab kõik nõrkused
ja jälgib naiste käitumist.

**NÕNDA LÕPEB VIIENDA RAAMATU ESIMENE
PEATÜKK „NAISE JA MEHE ISELOOMUD.
TAGASILÜKKAMISE PÕHJUSED. NAISTE
LEMMIKUD. KERGELTVÕIDETAVAD NAISED.“**

Seletusi V raamatu I peatüki mõistmiseks

See peatükk on huvipakkuv eelkõige võrdlev-ajaloolise psühholoogia seisukohalt, sest ta pakub küllalt palju materjali mõtisklemiseks, kas inimene on oluliselt teistsugune mõnes varajases või teises ühiskonnas või on need probleemid, mida „Kaamasuutra“ välja pakub, enam-vähem samasugused igalpool. I.1 Vt. I raamat V.1 ja III raamat I.1. I.4—5. Veidi teistmoodi on 10 astet esitatud „Šukasaptis“ (Tallinn, 1983, lk. 19—20):

Armastuse alguseks
tuleb pilku lugeda,
selle järel tulevad
järjestikku kujutlus,
magamatus, kõhetus,
kehanõrkus, meeletus,
hääbikaotus, joovastus,
arutus ja elu ots —
kümme ongi astmeid neid.

I.8. Gonikāputra — vt. „Sisujutt“ I raamatus. I.10. Kas nende suhe vastab dharmale või mitte — s.t. üldaktsepteeritud moraalkoodeksile. Dharma tähenduse kohta vt. I raamatut. I.23—41 on esitatud naise mõtteid, mis temas ühe või teise emotsiooni tekitavad. I.30 Gasell — vt. II raamat I.1. I.36. Elefant ja jänes — vt. II raamat I.1. I.44. — Need põhjused on esitatud lõikudes 18—21 ja 42. I.45. Need põhjused on esitatud lõikudes 22, 37 ja 38. I.46. Need põhjused on esitatud lõikudes 24, 31, 32 ja 41. I.47. Need põhjused on esitatud lõikudes 28, 33—35 ja 40. I.48. Need põhjused on esitatud lõikudes 23, 26 ja 27. I.49. Need põhjused on esitatud lõikudes 29, 30, 36 ja 39. I.50. Pull — vt. II raamat I.1. I.52. Tšokša — kast, mille liikmete naised teenisid elatist lõbunaistena. Kullassepa nimetamine siin reas tundub imelik. „Kaamasuutra“ kommentaator Jaśodhara ütleb seletuseks, et nende naised olevat olnud halva kuulsusega, sest käinud liiga palju turuplatsidel.

MAHASIDDHADE ELULOOD

VIII—XII sajandini elas budism Indias läbi viimase suure õitsenguperioodi. Sel ajal tegutsesid Päla dünastia kuningate soosikul suurend kloosterülikoolid Nālandā, Vikramaśīla, Bodhi Gaja jt., kus pühenduti peamiselt mahajaana (sansk. *mahāyāna*) filosoofia akadeemilisele uurimisele, aga tegeldi ka ilmalike teadustega. Kõrvuti budismi skolastilise suunaga levis samal ajal väljaspool klostri müüre vahetult õpetajalt õpilasele edasiantav vadžrajaana (sansk. *vajrayāna*), mis rõhutas Buddha õpetuse mõistmist otse kogemuse kaudu ja selle rakendamist tegelikus elus. Vadžrajaana tegelikult ei eraldunud mahajaanast, vaid teostas ja arendas seda edasi. Vadžrajaana õpetus mahamudrast (sansk. *mahāmudrā* — „suur sümbol“) rajaneb Prajñāpāramitā (sansk. *Prajñāpāramitā* — „Ületav tarkus“) suutratel ja šuunjavaada (sansk. *śūnyavāda* — „tühjuseõpetus“) teoorial. Mahasiddhad (sansk. *mahāsiddha*) — isikud, kes vadžrajaana teel jõudsid ülima mõistmise ja vabanemiseni ühe elu jooksul — olid selle õpetuse teostajad ja edasikandjad.

Indias on alati arvatud, et jooga abil omandab inimene võimeid, mis tavalise maailma piiridega harjunud inimesele näivad imevägedena. Niisuguseid ülivõimeid, imevägesid nimetati siddhideks (sansk. *siddhi*), mis otseses tõlkes tähendab „edu“, „täideviimist“, „eduka toimumise tulemust“. Selliste ülivõimete valdajat kutsuti siddhaks (sansk. *siddha*) ning eriti silmapaistvaid nende hulgas mahasiddhadeks — suurteks siddhadeks. Indias jagati imevõimed kaheksasse liiki: mõõgasiddhi, mis täidab kõik soovid; ravipill, mis ravib kõiki haigusi; silmasalv, mis annab selgeltnägemisvõime; kiirkõndimisvõime; eliksiir, mis muudab vanaduse nooruseks; vägi jumalannade üle; võime muuta end teiste nähtamatuks; vägi elementide üle, mis tähendab võimet minna läbi kaljude, üle vee jne. Ülimaks siddhi loeti vabanemist, nirvaanat.

Vadžrajaana traditsiooni kohaselt oli 84 mahasiddhat, keda tuntakse nende siddha-nimede järgi, mis olid tuletatud mõnest iseloomulikust isiksuse omadusest, elukutsest või erilistest tegevusviisist, mille

abil keegi siddhi saavutas. Mahasiddhad olid inimesed kõigvõimalikelt elualadelt: näiteks Lujipa ja Tšampaka olid kuningapojad, Saraha ja Džalandhara braahmanid, Ghandhapa munk, Tšatrapa kerjus, Tantipa kangur, Tšamaripa kingsepp jne. Siddhade legendaarsed elulood on tuntud kõigis maades, kus on levinud mahajaana-budism, ning muutunud nende rahvaste kirjanduse ja folkloori pärisosaks.

Siin ilmuma hakkavad siddha-lood on tõlgitud tiibetikeelsest kogumikust „*Grub thob brgyad bcu rtsa bzhi rnam thar bzugs so*“ („Kaheksakümne nelja siddha elulood“), mis omakorda on tõlge sanskriti tekstist „*Caturāṣṭi siddha pravṛtti*“, mille on XI sajandi lõpul või XII sajandi algul kirja pannud Tšampara siddha Abhajadatta. Nende lugude tõlkimist eesti keelde alustasin orientalistika-kabinetis tiibeti keele õppegrupiga juba 1985. aastal, ent trüki pole seni neist ükski ilmunud. Nüüd jõuavad mõned neist vaimukatest lugudest eesti lugejani „Sõnumitooja“ veergudel.

MARET KARK

Saraha lugu

Saraha. Tiibeti puulõige.

Saraha, daakini¹ poeg, seisuse poolest braahman, oli pärit Roli linnast Ida-Indias Raadznjis. Kuigi braahman, pooldas ta Buddha õpetust. Kuulnud dharmat loendamatu telt õpetajatelt, võttis ta omaks mantra salaõpetuse² ja pidas kinni nii braahmani kui ka Buddha järgija vande- tootusest. Päeval täitis ta braahmani, õõsel Buddha kombetalitust. Et ta aga veini jõi, tahtsid teised braahmanid ta endi seast välja heita ja läksid kõik koos kuningas Ratnapalale kaebama: „Kuhu see kõlbab, et sinu valitsemise ajal käivad riigis kombet alla! Saraha, üks Roli linna vanematest, joob veini ja rüvetab nõnda kogu braahmanite seisust. Käsi ta ometi välja heita.“

Kuningas vastas, et ta ei taha seda vanemat välja heita, läks ise Saraha juurde ja lausus: „Sa oled ju braahman. Sul pole sünnis veini juua.“

Saraha vastas: „Ma ei joogi. Võin selle peale kas või vanduda. Lase kõik braahmanid ja muu rahvas kokku kutsuda.“

Kui kõik olid kokku tulnud, ütles Saraha: „Kõrbegu mu käsi, kui ma olen joodik. Kui ma pole joodik, jäägu käsi terveks.“

Nende sõnadega pistis ta käe keeva õli sisse ja käsi jäi terveks.

Kuningas küsis: „Kas keegi veel julgeb väita, et Saraha on joodik?“

Braahmanid karjusid kooris: „Meie kin- nitame, et ta on joodik!“

Vandunud nii, nagu ennegi, jõi Saraha sula vaske, kuid ikka ei kõrvetanud end.

„Joodik, joodik!“ kisati endiselt.

„Nüüd teeme nii, et see, kes vees põhja vajub, on joodik. Kes põhja ei vaju, pole joodik,“ ütles Saraha.

Seepeale läks ta koos ühe teise braahmaniga vette, aga põhja ei vajunud. Teine braahman vajus.

„Saraha ei ole joodik!“ hüüdis rahvas.

„Nüüd teeme kaaluproovi,“ ütles Saraha. „See, kes on raskem, ei ole joodik. Kergem aga on.“

Nõnda ka tehti. Saraha kaalus teise mehe üles ja lausus: „Kas nüüd usute, et ma pole joodik?“

Siis pandi kaalu peale kolm inimese- raskust raudpõmmi. Saraha oli ikka raskem. Kui ta ka kuuest pommist

raskem oli, lausus kuningas: „Kui keegi säärase võimega juures veini joob, las siis joob pealegi.“

Seepeale kummardasid kõik braahmanid ja kuningas tema ees maani ning palusid õpetust. Saraha lausus kuningale ja kuningannale ja kõikidele alamatele salmid, mis hiljem kuulsaks said. Braahmanid jätsid maha oma kombetalitused ja pöördusid Buddha õpetusse. Kuningas ja kaaskond said tõeliselt täiuslikeks.

Saraha aga läks koos ühe viieteist- kümneaastase tüdrukuga ära teisele maale ja jäi elama ühte üksildasse kohta. Mees hakkas kujutama, naine aga mu- retses süüa. Ükskord küsis mees redise- salatit. Naine segas pühvlipiimast tehtud koort redistega ja läks seda talle vii- ma. Saraha oli aga parajasti keskendu- misseisundis, süüvinud ega pannud teda täheleegi ja naine läks minema. Tervelt kaksteist aastat ei tõusnud Saraha sügavast keskendumisseisundist. Kui ta lõpuks ärkas, küsis ta naiselt: „Kus mu redise- salat on?“

Naine vastas: „Kaksteist aastat ei tõu- nud sa sügavast keskendumisseisundist ja nüüd nõuad veel oma redisesalatit. Pealegi on praegu kevad ja rediseid pole.“

Siis ütles Saraha naisele: „Lähem õige ära mägedesse kujutama.“

Naine vastas: „Keha eraklus pole õige eraklus. Ülim eraklus on meele eraklus mõtetest ja kahtlustest. Ise olid kaksteist aastat sügavas keskendumissei- sundis, aga ei suutnud vabaneda isegi nii tühisest mõttest, nagu seda on mõte redisesalatist. Mis kasu on siis mägedes- se minekust?“

Nüüd mõistis Saraha tõde, heitis endast mõtte ja kahtlused ning sai aru olemise tõelisest tähendusest. Nõnda saavu- tas ta mahamudra siddhi³, viies täide olendite mõdotmatu sihi, ja läks koos naisega daakade ilma.⁴

Selline oli Saraha lugu.

¹ Daakini — (sansk. *dākinī*), naisdee- mon budistlikus mütoloogias, Buddha õpetuse kaitsja. Daakinid võivad ilmuda tantraõpilastele tavalise naise kujul ja anda neile edasi salatarkusi.

² Kuulnud dharmat loendamatu telt õpe- tajatelt — budistliku traditsiooni jär- gi on tantrateele asunud inimene Buddha õpetusega juba paljude varasemates sün- dides kokku puutunud.

³ Mantra salaõpetus — tantrism, vadž- rajaana.

⁴ Kujutama — mediteerima, eeskätt oma meelest tantristlikke jumalusi esile kutsuma, kes muudavad kujustaja tead- vuse seisundit.

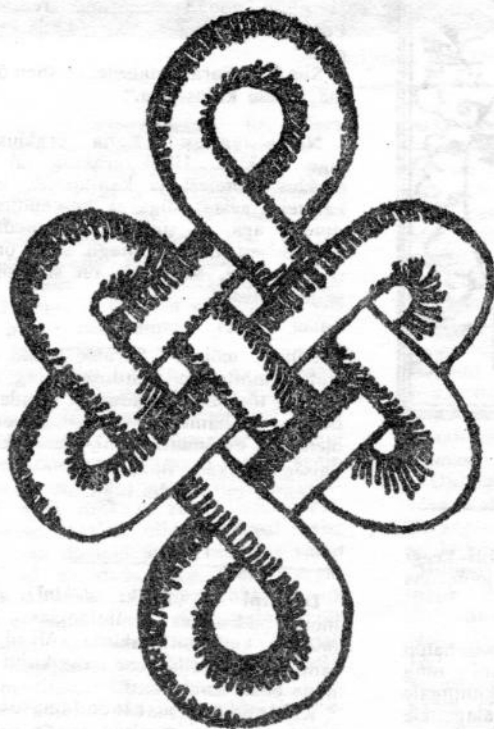
⁵ Mahamudra siddhi — (sansk. *mahā- mudrā siddhi*), „suure sümboli teosta- mine“, kõrgeim tantristlik siddhi, millega joogi omandab maksimaalse väe maail- mas toimida ja dharmat õpetada.

⁶ Daakade ilm — „taevavaru“, süm-boolne väljend nirvaana, kõrgeima tead- vuse seisundi jaoks.

Lugupeetud lugeja!

Oled meie ajalehte ostnud juba ligi poolteist aastat, kuid me ei tea, mida Sa siit loed, mida lugemata jätab. Tahaksime Sinuga lähemalt tutvuda! Siis saaksime Sinu huvisid ja soove paremini ning hoolikamalt täita. Selleks palun vasta järgnevatele küsimustele ja saada vastused „Sõnumitooja“ toimetusse (Tartu, 202 400, Tiigi 78—117).

1. Milliseid „Sõnumitoojas“ seni ilmunud artikleid pead kõige huvitavamateks (loetle)?
2. Millised artiklid ei ole Sulle üldse huvi pakkunud?
3. Millistest orientaalsetest teemavaldkondadest tahaksid „Sõnumitooja“ veergudel edaspidi rohkem lugeda?
4. Mida oled „Sõnumitoojast“ endale kasulikku leidnud?

Eesti Orientalistika Fondi juhatuse tänab ETKVL-i juhatust spetsialistide koolitamiseks tehtud annetuse eest. Fond võtab tänuga vastu kõik annetused asutustelt ja eraisikutelt. EOF arveldusarve nr. on 700809 Tartu Kommertspangas.

KUNO MÄGI

Tähesähvatus
heinakuu lämbes taevas
annaks Jumal, et...

*

Taeva peegeldus
juues lõi võbisema
silmaallikas

*

Kirsikivike
tappis sügisel lapse
aastad täis ootust

*

Sügisetuuleks
sai rändaja hingeke
pillirooõõnes

*

Roopilliõõnes
sai rändaja hingeke
sügisetuuleks

*

Oo halasta mu kaunis Isabella
et valisin ma hoopis Salmonella
vaim nõdraks jäi mul Isabellaga
ma keha suretan nüüd Salmonellaga

oo andesta mu armas Salmonella
et valisin ma jälle Isabella
on kana kehast kantud Salmonella
kuid kana vaimust kant on Isabella

Toimetuse: Märt Läänemets
Indrek Ude

Päise kujundus: Leonhard Lapin

Toimetuse aadress: 202400, Tartu, Tiigi 78, ruum 117.
tel. 3-08-05. Trükkikoda „Oktoober“; Tallinn, Kreutzwaldi 21.
Ofsettrükk. Tellimise nr. 2463. Maht 1 pg. Tiraaž 20000